

Agnieszka SMARZEWSKA¹
Jarosław ŻBIKOWSKI²
Agnieszka SIEDLECKA³

SYTUACJA BEZROBOTNYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH

Artykuł porusza problematykę bezrobotnych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich, które zajmują w Polsce ponad 93% powierzchni kraju⁴. W świetle przeprowadzonych badań ogólnopolskich, zrealizowanych na próbie 5000 osób niepełnosprawnych, stwierdzono wśród badanej populacji, że bezrobotne osoby niepełnosprawne stanowią 13% ogółu, a ponad 30% badanych z tej grupy pozostaje bez pracy co najmniej 5 lat.

Sytuacja bezrobotnych osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest determinowana przez grupę czynników przedstawionych w niniejszym artykule. Blisko połowa badanej populacji osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich jako główną przyczynę utraty wykonywanej pracy wskazała pogarszający się stan zdrowia, z innych najczęściej występujących przyczyn badani wskazali: reorganizację/redukcję zatrudnienia, likwidację firmy oraz problemy z dojazdem do pracy.

Analiza wyników badań uzyskanych w ramach realizacji projektu *Determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich* wskazała na istnienie barier kształtujących w świadomości respondentów oraz pracodawców przekonanie o niskiej przydatności i wydajności osób niepełnosprawnych oraz niekonkurencyjnej postawie zawodowej.

W artykule zamieszczono również wyniki analiz jakościowych, oparte na wywiadach przeprowadzonych w grupie przedstawicieli spośród 150 przedsiębiorstw z terenu całej Polski zatrudniających osoby niepełnosprawne i niezatrudniających tych osób. Efektem tych działań jest konieczność zwrócenia uwagi i podjęcia działań w zakresie organizacji kampanii społecznych, tworzących wizerunek osoby niepełnosprawnej jako dobrego pracownika, oraz kampanii informującej o możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Słowa kluczowe: osoby niepełnosprawne, obszary wiejskie, bezrobocie.

---

¹ Dr inż. Agnieszka Smarzevska, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, tel. 83 344 99 00, autor korespondencyjny: e-mail: asmarzevska@poczta.onet.pl

² Doc. dr Jarosław Żbikowski, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, tel. 83 344 99 00.

³ Dr Agnieszka Siedlecka, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, tel. 83 344 99 00.

⁴ *Obszary wiejskie w Polsce*, red. H. Dmochowska, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Studia i analizy statystyczne, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa–Olsztyn 2011, s. 93.

1. WPROWADZENIE

Niepełnosprawność definiowana jako funkcjonalne ograniczenie sprzyja zróżnicowanym reakcjom społecznym, utrudniającym osobom niepełnosprawnym realizację celów życiowych⁵. Niepełnosprawność staje się główną przyczyną uniemożliwiającą pełne uczestnictwo w życiu zawodowym osób nią dotkniętych.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych jest dużo niższa niż osób pełnosprawnych w tym samym wieku. W 2009 r. w Polsce w populacji osób w wieku 15–60 lat odpłatną pracę realizowało 62% osób pełnosprawnych (według danych BAEL⁶ z 2011 r. osób pracujących w wieku 15–74 lat było 50,1%⁷) oraz 23,6% osób niepełnosprawnych. Z kolei w 2011 r. aktywnych zawodowo według danych BAEL⁸ było 17,2% osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, co oznacza, że ponad 2/3 osób niepełnosprawnych w wieku mobilnym zawodowo znajduje się poza rynkiem pracy. Zdaniem Janusza Czapińskiego i Tomasza Panka zasadnicze przyczyny utrudniające osobom niepełnosprawnym aktywność zawodową odnoszą się do braku właściwych form rehabilitacji (30,5%), braku wiary w siebie (20,5%), barier architektonicznych (16,1%), niewłaściwego stosunku ludzi (15,8%) oraz niechęci pracodawców (15,0%)⁹.

Z badań przeprowadzonych w ramach projektu *Determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich*¹⁰ wynika, że bezrobotnych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenach wiejskich w Polsce było blisko 13%, w tym 11,9% bezrobotnych gotowych do podjęcia pracy oraz 1,04% niegotowych do podjęcia pracy, 27,2% osób pracujących oraz 59,8% biernych zawodowo¹¹.

⁵ H.C. Covey, *Social perceptions of people with disabilities in history*, Illinois 1998, s. 3.

⁶ Zbiorowość osób niepełnosprawnych wyodrębniana jest z ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej na podstawie kryterium prawnego, do osób niepełnosprawnych zalicza się osoby w wieku 16 lat i więcej, które mają przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy (*Osoby niepełnosprawne na rynku pracy*, GUS, Warszawa 2012, s. 27).

⁷ *Regiony Polski*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2012, s. 12.

⁸ www.niepełnosprawni.gov.pl (23.03.2013).

⁹ J. Czapiński, T. Panek, *Diagnoza społeczna 2009*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2009, s. 333.

¹⁰ Projekt sfinansowano ze środków PFRON. Celem badań była próba wieloaspektowej analizy uwarunkowań aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich. Badania miały aspekt jakościowy i ilościowy. Badaniom ilościowym poddano 5000 respondentów w latach 2009–2012. Uczestnikami badań były osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym. Przy doborze próby kierowano się danymi statystycznymi zawartymi w opracowaniach GUS oraz w opracowaniach BAEL i analizach regionalnych.

Badania ilościowe prowadzono we wszystkich 16 województwach na terenie kraju z uwzględnieniem specyfiki społeczno-ekonomicznej regionów. Dokonano wyboru grupy reprezentatywnej, stosując mieszany model doboru próby probabilistyczny (losowy) i nieprobabilistyczny (nielosowy). Metodę doboru losowo-warstwowego zastosowano do wyłonienia powiatów w ramach województw i doboru gmin w ramach wylosowanych powiatów.

¹¹ D. Dąbrowski, J. Żbikowski, E. Szczygierska, *Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych w Polsce na terenach wiejskich*, [w:] *Problemy aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością zamieszkałych na obszarach wiejskich*, red. J. Żbikowski, D. Dąbrowski, M. Kuźmicki, Wydawnictwo PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2012, s. 32.

Wśród bezrobotnych osób niepełnosprawnych w 2009 r. zaledwie 2,1% z nich zarejestrowało się w Powiatowych Urzędach Pracy (wartość ta wzrosła w roku 2011 do 6,1%¹²). Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych rośnie w grupie osób w wieku 25–34 lat (do 9,8%) oraz 35–44 lat (5,0%). Zaledwie co dziesiąta zarejestrowana bezrobotna osoba niepełnosprawna ma prawo do otrzymania zasiłku dla bezrobotnych. Za taki stan rzeczy zdaniem niepełnosprawnych odpowiadają przede wszystkim: zły stan zdrowia, nabycie uprawnień rentowych, wiek nieodpowiadający oczekiwaniom pracodawców oraz konieczność nauki i zdobywania nowych kwalifikacji¹³.

Istotną kwestią, poruszaną przez Czapińskiego i Panka, jest ograniczenie przez niepełnosprawność dostępu do rynku pracy w grupie osób w wieku 31–45 lat. W przeprowadzonych przez tych autorów badaniach stwierdzono istotną statystycznie różnicę w zakresie poczucia dyskryminacji między niepełnosprawnymi a pełnosprawnymi w dostępie do rynku pracy. Odsetek osób, które doświadczyły dyskryminacji w 2009 r., wyniósł odpowiednio 4,5 oraz 1,6¹⁴, natomiast w roku 2011 zaobserwowano zmniejszenie różnicy w odczuciu dyskryminacji – odpowiednio 2,6 oraz 1,7¹⁵. Stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w 2011 r. wynosiła 15,5%¹⁶.

2. BEZROBOCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH W ŚWIEŁLE BADAŃ

Celem opracowania jest analiza sytuacji bezrobotnych osób niepełnosprawnych na obszarach wiejskich. Materiał badawczy pozyskano w ramach realizacji projektu *Determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich*. Sytuację bezrobotnych osób niepełnosprawnych determinuje grupa czynników związana z m.in. z wymagającym rynkiem pracy w Polsce, niskim poziomem wykształcenia osób niepełnosprawnych, wynikającym ze słabości systemu edukacyjnego dla osób niepełnosprawnych, zbyt niskim dochodem z pracy w porównaniu z alternatywnym źródłem, jakim jest renta inwalidzka, czy brakiem odpowiednich instytucji ułatwiających osobom niepełnosprawnym wejście na rynek pracy¹⁷.

W badanej populacji osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich największy odsetek wskazań wśród przyczyn utraty wykonywanej pracy zanotowano pogarszający się stan zdrowia (blisko 42% wskazań). Wśród innych najczęściej występujących przyczyn znalazły się także: reorganizacja/redukcja zatrudnienia (blisko 30%), likwidacja firmy (ok. 15%) oraz problemy z dojazdem do pracy (blisko 8% wskazań).

Największa grupa badanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych (około 31%), pozostaje bez pracy od ponad 5 lat, drugą co do rozmiarów grupą respondentów są osoby niepełnosprawne pozostające poza rynkiem pracy w okresie od roku do 3 lat, trzecią zaś bezrobotni w okresie 3–5 lat. Blisko 1/4 badanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych

¹² www.niepelnosprawni.gov.pl (dostęp: 23.03.2013).

¹³ J. Czapiński, T. Panek, *op. cit.*, s. 143.

¹⁴ *Ibidem*, s. 332.

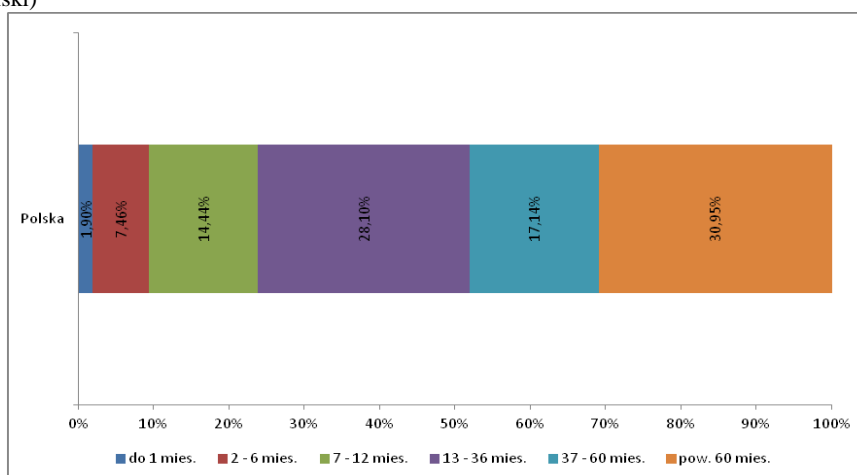
¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ www.niepelnosprawni.gov.pl (dostęp: 23.03.2013).

¹⁷ Por. *W trosce o pracę, Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2004*, UNDP, CeDeWu, Warszawa 2004, s. 258.

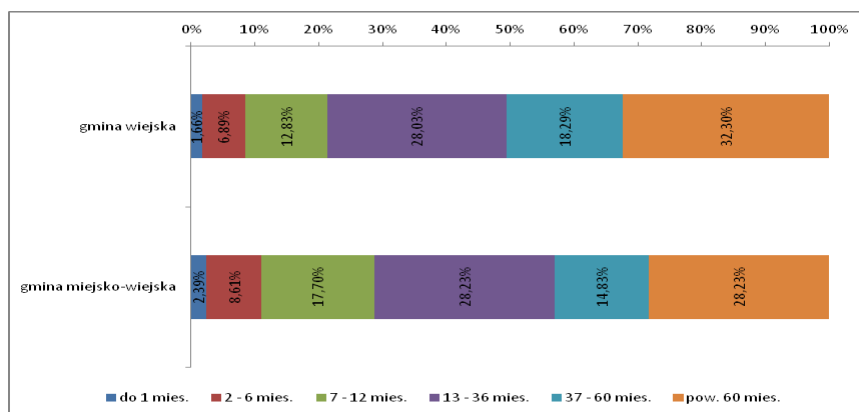
pozostaje bez pracy krócej niż rok. Można zauważyć, że problem długotrwałego bezrobocia w większym stopniu dotyczy niepełnosprawnych z obszarów gmin wiejskich niż miejsko-wiejskich. Z kolei bezrobocie trwające nie dłużej niż rok w większym stopniu występuje wśród niepełnosprawnych z gmin miejsko-wiejskich. Zestawienie zamieszczono na rysunkach 1, 2.

Rys. 1. Czas trwania bezrobocia osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich (dane dla Polski)

Źródło: badania własne.

Rys. 2. Czas trwania bezrobocia osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich (dane dla gmin)

Źródło: badania własne.

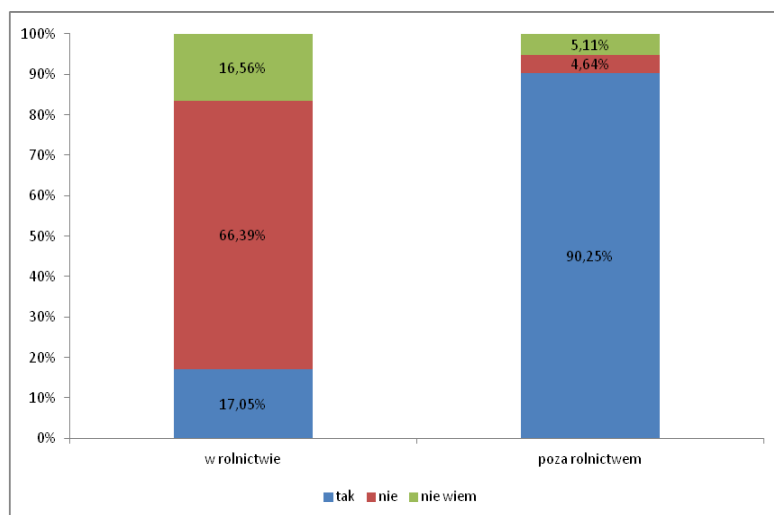
Wyniki badań wskazują na długi czas trwania bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich. Skutkiem takiego stanu rzeczy jest radykalnie obniżający się poziom życia, brak możliwości realizacji planów i zamierzeń życiowych, zarówno w odniesieniu do samej osoby niepełnosprawnej, jak i jej otoczenia. Efektem jest wykluczenie społeczne w pełni tego słowa znaczeniu. Należy

zauważyć, że taka sytuacja ma demoralizujący wpływ na osoby niepełnosprawne. Brak pracy powoduje u nich obniżenie poczucia własnej wartości, ograniczenie skłonności do podejmowania aktywności na rynku pracy, a także stanowi zagrożenie w zakresie popadnięcia w różnego rodzaju patologie.

3. PREFERENCJE ZAWODOWE BEZROBOTNYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH

Bezrobotne osoby niepełnosprawne z obszarów wiejskich cechuje niechęć do pracy w rolnictwie. Zaledwie około 17% respondentów chciałoby podjąć aktywność zawodową w rolnictwie. Zdecydowana większość badanych (ponad 90% wskazań) wyraziła chęć pracy poza rolnictwem. Prezentację wyników przedstawiono na rysunku 3.

Rys. 3. Chęć podjęcia pracy przez bezrobotne osoby niepełnosprawne z obszarów wiejskich (dane dla Polski)

Źródło: badania własne.

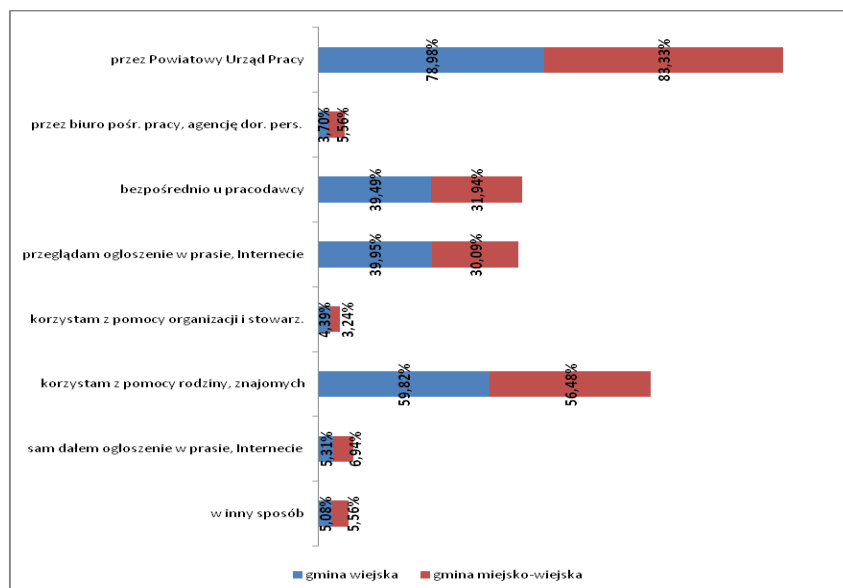
Nie odnotowano większych różnic wśród bezrobotnych respondentów z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich dotyczących preferencji podjęcia pracy.

Ankietowane osoby niepełnosprawne pozostające poza rynkiem pracy najczęściej poszukiwały zatrudnienia przez Powiatowe Urzędy Pracy (80% wskazań), korzystały z pomocy rodziny lub znajomych (blisko 60%), poszukiwały również przez samodzielne wizyty, bezpośrednio u potencjalnych pracodawców (37%) oraz przeglądanie ogłoszeń w prasie i Internecie (37%).

Warto nadmienić, że zauważono różnice w poszukiwaniu pracy przez bezrobotne osoby niepełnosprawne z gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich częściej niż gmin wiejskich w Polsce ogółem szukają zatrudnienia za pośrednictwem Powiatowych Urzędów Pracy. Z kolei niepełnosprawni zamieszkujący gminy wiejskie w większym stopniu niż niepełnosprawni z gmin miejsko-wiejskich,

poszukują pracy poprzez kontakty z pracodawcami, przeglądając strony www czy korzystając z pomocy rodziny i znajomych (rys. 4).

Rys. 4. Sposoby poszukiwania pracy przez bezrobotne osoby niepełnosprawne z obszarów wiejskich (dane dla gmin)*

* Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: badania własne.

Można zatem stwierdzić, że w poszukiwaniu pracy badani bezrobotni, w zdecydowanej większości zdają się na pomoc instytucji lub osób trzecich – Powiatowego Urzędu pracy oraz rodziny i znajomych. Można to potraktować jako objaw stosunkowo niewielkiej skali aktywności badanych w procesie poszukiwania pracy. Zjawiskiem, które przyczynia się do pogłębienia problemu wykluczenia zawodowego osób niepełnosprawnych, jest z pewnością ograniczona mobilność zawodowa ankietowanych.

Prawie 73% badanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych chce pracować nie dalej niż w granicach gminy, w których zamieszkują, z czego 20% podjęłoby pracę jedynie w swojej miejscowości. Pracę w dowolnym miejscu na terenie powiatu deklaruje 1/4 badanych, jedynie około 2% respondentów chce pracować w dowolnym miejscu w Polsce lub nawet za granicą. Można zauważyć, że badani z gmin wiejskich deklarują większą skłonność do pracy poza granicami własnej gminy, ale w granicach powiatu. Z kolei badani z gmin miejsko-wiejskich dwa razy częściej niż ankietowani z gmin wiejskich deklarują chęć pracy poza granicami powiatu – na terenie województwa, Polski oraz za granicą.

W badanej populacji bezrobotnych osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich zdecydowanie dominującym motywem poszukiwania pracy jest motyw zarobkowy – 98% wskazań respondentów. Równie istotnym motywem podjęcia pracy były chęć przebywania wśród ludzi (84%) i świadomość bycia potrzebnym (72%).

Należy zauważyć, że dane dotyczące motywów poszukiwania pracy przez osoby niepełnosprawne wskazują na odczuwany przez bardzo dużą grupę badanych dyskomfort psychiczny wynikający z niepełnosprawności, często związany z samotnością oraz brakiem sensu życia. Motyw związany z chęcią rozwoju osobistego, w tym zawodowego, deklaruje ponad 63% badanych bezrobotnych, natomiast perspektywa usamodzielnienia jest szczególnie istotna dla 60% respondentów.

4. BARIERY W ZAKRESIE AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH

Wśród najważniejszych barier ograniczających podejmowanie aktywności zawodowej przez osoby niepełnosprawne głównie podaje się: brak wsparcia, popartego odpowiednimi ustawami prawnymi, ze strony państwa, bariery mentalne, stereotypy, demotywujący system rentowy oraz poziom bezrobocia¹⁸.

Z badań przeprowadzonych w ramach *Badanie barier i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim* wynika, że respondenci najczęściej wskazują na barierę dotyczącą niewłaściwych uregulowań prawnych, które skutkują zawieszaniem renty w wypadku przekroczenia progu dochodów. Następnie osoby niepracujące poszukiwały przyczyn swojej sytuacji w świecie zewnętrznym – na rynku pracy, który w ich opinii nie ma ofert dla osób niepełnosprawnych. Swoje możliwości na rynku pracy rozpatrują w znacznym stopniu poprzez pryzmat swojej niepełnosprawności i tym kryterium się kierują w ewentualnych poszukiwaniach¹⁹.

Zdecydowana większość badanych osób niepełnosprawnych²⁰ uznała, że podejmowanie przez nich aktywności zawodowej jest utrudnione ze względu na zły stan zdrowia – 83,74% wskazań, brak kwalifikacji i doświadczenia – 75,98%, nieodpowiedni poziom wykształcenia – 71,52%, obawy przed utratą renty w wyniku podjęcia pracy – 70,82%, brak znajomości – 68,04%, brak umiejętności poszukiwania pracy – 66,23%, trudności w przemieszczaniu się – 61,04% oraz cechy osobowości (brak wiarę w siebie, motywacji, lęk) – 60,12%. Bariery te budują w świadomości respondentów oraz pracodawców przekonanie o niskiej przydatności i wydajności osób niepełnosprawnych oraz niekonkurencyjnej postawie zawodowej.

Identyfikując determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych na obszarach wiejskich, przeprowadzono także badanie ankietowe w grupie 150 przedsiębiorstw z terenu całej Polski, zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz niezatrudniających tych osób²¹.

¹⁸ K. Maj, A. Resler-Maj, *Wywiady z ekspertami: analiza wyników dotyczących pracodawców osób z ograniczoną sprawnością*, [w:] *Osoby z ograniczoną sprawnością na rynku pracy*, red. A. Brzezińska, Z. Woźniak, K. Maj, Academica, Wydawnictwo SWPS, Warszawa 2007, s. 32.

¹⁹ Por. Ł. Kutyło, R. Krenz, M. Zub, *Raport z badań „Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim”*, WYG International, Warszawa 2009.

²⁰ Dane uzyskane w projekcie *Determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkających na obszarach wiejskich*.

²¹ Por. A. Siedlecka, J. Zbikowski, D. Dąbrowski, M. Kuźmicki, *Raport jakościowy „Ocena sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy w ocenie pracodawców”*, Wydawnictwo PSW JPII w Białej Podlaskiej, PFRON, Biała Podlaska 2012.

Zdaniem przedsiębiorców za niski poziom zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych odpowiedzialni są sami niepełnosprawni, którzy nie wykazują aktywności w poszukiwaniu pracy. Zwiększenie szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy w opinii badanych polega na uproszczeniu procedur związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych, ograniczaniu przywilejów dla osób niepełnosprawnych, włączeniu i utrzymaniu dofinansowania i ulg podatkowych dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz stabilne prawo. Respondenci wielokrotnie zwracali uwagę na potrzebę organizacji kampanii społecznych tworzących wizerunek osoby niepełnosprawnej jako dobrego pracownika oraz kampanii informującej o możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Wielu przedsiębiorców podkreślało całkowity brak wiedzy na temat możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych, brak znajomości przepisów oraz korzyści, jakie mogliby uzyskać z tytułu zatrudniania niepełnosprawnych. W badaniach wykazano, że przedsiębiorcy pozytywnie odnoszą się jednak do zatrudniania osób niepełnosprawnych. To pozytywne nastawienie ze strony przedsiębiorców jest niezwykle ważne w dążeniu do większej aktywności osób niepełnosprawnych na rynku pracy²².

5. DYSKUSJA I WNIOSKI

Zdecydowanie dominującym sposobem znajdowania zatrudnienia jest odwoływanie się do pomocy Powiatowych Urzędów Pracy oraz korzystanie z pomocy rodziny i znajomych. Wyraźnie rysuje się potrzeba aktywizacji osób niepełnosprawnych w zakresie samodzielnego poszukiwania pracy, np. przy wykorzystaniu komputera z dostępem do Internetu. Jest to szczególnie ważne, gdy uwzględni się gotowość badanych osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy w miejscach oddalonych od ich miejsc zamieszkania. Uwzględniając ten punkt widzenia, należy tę gotowość ocenić jako stosunkowo niewielką.

Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest zbyt długi czas trwania bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych z obszarów wiejskich w Polsce. Dlatego też działania mające podnosić poziom zatrudnienia wśród niepełnosprawnych powinny iść dwutorowo. Po pierwsze, należy się skupić na przedsiębiorcach (m.in. w zakresie edukacji o możliwościach zatrudnienia osób niepełnosprawnych), a po drugie dążyć do aktywizacji samych osób niepełnosprawnych.

Szanse na zatrudnienie osoby niepełnosprawnej występują wówczas, gdy pojawia się bezpośredni kontakt niepełnosprawnego z firmą lub pracodawcą. Dlatego ważne jest, aby poza samymi kampaniami społecznymi realizować programy o mniejszym zasięgu pozwalające na spotkania indywidualne grup pracodawców z zainteresowanymi podjęciem pracy osobami niepełnosprawnymi.

Analiza barier utrudniających aktywność niepełnosprawnych na rynku pracy, ujawniła długą listę zadań, które stoją przed państwem w zakresie ich likwidacji lub ograniczenia ich oddziaływania. Jedno z najbardziej istotnych działań to praca nad tym, aby osoby niepełnosprawne nie postrzegały samych siebie jako niezdolnych do jakiegokolwiek pracy, a także by nie postrzegało ich tak otoczenie, w tym głównie pracodawcy. Tego typu cel może być realizowany między innymi za pośrednictwem różnego rodzaju kampanii

---

²² *Ibidem*, s. 99–101.

reklamowych o charakterze społecznym. W połączeniu z realnymi działaniami na rynku pracy, zmierzającymi do aktywizacji zawodowej, działania te powinny się przyczynić do zmniejszania bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

Warto nadmienić, że w najbardziej aktualnym dokumencie unijnym – *Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier* – podjęto zobowiązania zmierzające do wzmocnienia pozycji osób niepełnosprawnych. Zwrócono uwagę na konieczność eliminacji barier utrudniających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Bariery zidentyfikowano w ośmiu podstawowych obszarach działania: dostępność, uczestnictwo, równość, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie, ochrona socjalna, zdrowie i działania zewnętrzne²³.

Likwidacja barier w ramach obszaru zatrudnienie oparta zostanie na poprawieniu stanu wiedzy na temat sytuacji na rynku pracy wśród osób niepełnosprawnych, ochronie młodych osób niepełnosprawnych w momencie ich przechodzenia od kształcenia do zatrudnienia, organizacji warsztatów pracy chronionej oraz wymianie informacji pomiędzy podmiotami na rynku pracy²⁴.

LITERATURA

- [1] Covey H.C., *Social perceptions of people with disabilities in history*, Illinois 1998.
- [2] Czapiński J., Panek T., *Diagnoza społeczna 2009*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2009.
- [3] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomicznego, Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu Regionów, *Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier*, Bruksela 2010.
- [4] Kutyło Ł., Krenz R., Zub M., *Raport z badań „Barier i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim”*, WYG International, Warszawa 2009.
- [5] *Obszary wiejskie w Polsce*, red. H. Dmochowska, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Studia i analizy statystyczne, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa–Olsztyn 2011.
- [6] *Osoby niepełnosprawne na rynku pracy*, GUS, Warszawa 2012.
- [7] *Osoby z ograniczoną sprawnością na rynku pracy*, red. A. Brzezińska, Z. Woźniak, K. Maj, Academica, Wydawnictwo SWPS, Warszawa 2007.
- [8] *Problemy aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością zamieszkałych na obszarach wiejskich*, red. J. Żbikowski, D. Dąbrowski, M. Kuźmicki, Wydawnictwo PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2012.

---

²³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomicznego, Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu Regionów, *Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier*, Bruksela 2010, s. 4.

²⁴ *Ibidem*, s. 8.

- [9] *Regiony Polski*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2012.
- [10] Siedlecka A., Żbikowski J., Dąbrowski D., Kuźmicki M., *Raport jakościowy „Ocena sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy w ocenie pracodawców”*, Wydawnictwo PSW JPPI w Białej Podlaskiej, PFRON, Biała Podlaska 2012.
- [11] *W trosce o pracę. Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2004*, UNDP, CeDeWu, Warszawa 2004.
- [12] www.niepelnosprawni.gov.pl.

SITUATION OF THE UNEMPLOYED DISABLED INHABITED THE RURAL AREAS

The article discusses the problems of unemployed people with disabilities living in rural areas in Poland, which constitute more than 93 % of the country. In the light of nationwide research , carried out on a sample of 5000 people with disabilities, it was found among the studied population, that the unemployed people with disabilities account for 13 % of the total , and more than 30% of respondents in this group remain without work for at least five years.

The situation of unemployed persons with disabilities on the labor market is determined by a group of factors described in this article. Nearly half of the studied population of persons with disabilities in rural areas indicated deteriorating health as a major cause of the loss of work; the other most common reasons are: reorganization /downsizing , liquidation of the company and the problems of commuting.

The analysis of test results obtained in the framework of the project entitled *Determinants of professional activity of people with disabilities in rural areas* pointed at the existence of barriers that shape the consciousness of the respondents and employers' conviction of low suitability and performance of persons with disabilities and non-competitive professional attitude.

The article contains the results of qualitative analysis based on interviews carried out in a group of representatives from 150 companies from across Poland employing people with disabilities and not employing them. The result is a need to pay attention and take action on social campaigns, creating the image of a disabled person as a good worker and a campaign to inform about the possibilities of employing people with disabilities.

Keywords: the disabled, rural areas, unemployment.

DOI:10.7862/rz.2013.hss.52

Tekst złożono w redakcji: październik 2013.

Przyjęto do druku: marzec 2014.